

Indholdsfortegnelse

Forord	9
Indledning: 100 mia. kr.	13
Hvorfor er der brug for en ny retning for Danmark?	13
Vi lever i en illusion om velfærdssamfundet	15
Et sammenhængende fokus på social indsats overalt i velfærdssamfundet	18
Del I ANALYSE	23
1. Fællesskab, lighed og tillid	25
En stærk tro på fællesskabet og den gode stat – kort historisk rids.....	25
Stor økonomisk lighed og lige muligheder for alle	30
Politisk konsensus om mulighedslighed	33
Tillid til hinanden og til samfundet	35
Velfærdssamfundets solide fundament.....	39
2. Den brede tilslutning til Velfærds-Danmark er under pres	41
Glansbilledet af velfærdssamfundet krakelerer	41
Middelklasse-danskerne oplever velfærdssamfundets svigt.....	42
Fællesskabet undergraves fra oven.....	49
Velfærdssamfundet er blevet dyrt	52
En individualiserings og privatiseringsspiral for de bedst stillede.....	58
3. Velfærdssamfundets institutioner fejler, hvor der er størst behov	63
De tre sociale dræbere	64
Anbragte kommer ud af anbringelsen uden positive effekter	68
Ikke-vestlige drenge er fremtidens store tabere.....	73
Generelt får mennesker med særlige behov ikke den støtte, de har brug for.....	77
Vi skaber fremtidens sociale problemer i dag	80
20% af de voksne på overførselsindkomst.....	82
At blive ramt af udenforskab.....	86
200.000 voksne lever i udenforskab.....	89
4. Utryghed, håbløshed og værdiskred	91
Kun en mønsterbryder har en chance i dag	95
Et samfund uden social mobilitet.....	98
Dele af underklassens har udviklet negative værdier	103
Udenforskab fører til anti-sociale værdier og kriminelle handlinger.....	107

Selvbeskyttelse – at blive god til noget dårligt	112
Håbløshedens spiral for de dårligst stillede	117
Velfærdssamfundets dødsspiraler	119
5. Danmark 2040 – en dystopi.....	123
Nogle fakta om Danmark i 2040.....	124
Det universelle velfærdssamfund er afskaffet.....	125
Der er gennemført omfattende privatisering	127
Middelklassen vil ikke både betale meget i skat og brugerbetalingen.....	128
Der er kommet nye private tilbud på markedsvilkår	129
I 2040 er uligheden mellem danskerne vokset markant	132
Den gensidige tillid er svækket.....	135
Hvordan leves livet i 2040?	136
Del II LØSNINGER	139
6. Alle har noget at bidrage med til fællesskabet.....	141
At se mennesket i hinanden	141
Det personlige ansvar og fællesskabet.....	143
Arbejde er godt for den enkelte og for fællesskabet	147
150.000 voksne har behov for et anderledes arbejdsmarked.....	151
Socialøkonomiske virksomheder er en afgørende del af løsningen.....	153
Hvad er der brug for?	157
7. Et bedre og billigere velfærdssamfund	159
Regningen ender i børneværelset	160
Den samfundsøkonomiske pris for udenforskab.....	162
Prisen for manglende effekt af socialt arbejde i Danmark	165
Udenforskab koster 7% af BNP i Danmark.....	169
Hvad er der brug for?	170
8. Helhed og sammenhæng gennem fællesskabet	173
Hvordan var det nu med New Public Management?	173
Egeninteresse ødelægger fællesskabet	175
Politisk styring skal bygge på domænefaglighed og decentraliseret ansvar.....	179
Det er svært at få helhed mellem siloer.....	182
Hvad er helhed og sammenhæng i socialt arbejde?.....	187
Der skal være en som er'en.....	191
Lov om helhed og sammenhæng i indsatsen overfor den enkelte borger	194
Hvad er der brug for?	195

9. Fagprofessionerne skal styrkes	199
Velfærdsprofessioner under pres.....	201
Presset har ført til ligegyldighed med effekt	204
Velfærdsprofessionerne skal sætte sig selv på spil for andre	208
Dansk Socialarbejder Forbund	213
Styrkelse af praksisviden for de professionsuddannede	215
Fælles praksisintroduktion til det sociale arbejde	217
Hvad er der brug for?	218
10. Der er brug for en langsigtet socialpolitik	221
Satspuljen skal afskaffes.....	224
Ny viden med udgangspunkt i den sociale praksis.....	229
Tidlig indsats – et investeringsperspektiv	234
Vi har fat i alle børn tidligt	237
”Familieinstitution” - en helhedsorienteret institution for udsatte børn	240
Hvad er der brug for?	245
11. Det sociale – tilliden som forandringens mulighed	247
Mennesket som et grundlæggende socialt væsen.....	248
At elske sin næste som sig selv	251
At Have, At elske, At være	254
At være set – broen til en anden.....	257
Professionelt nærvær gør social udvikling mulig.....	262
12. Danmark – et samfund af lokale fællesskaber	267
En national handleplan mod udenforskab	267
Politisk nærhed skal tilbage i politikken	269
Litteraturliste	273
Noter.....	291

Forord

Politik handler om at ville noget med et samfund. Politik handler ikke først og fremmest om magten. Magten er et middel, og det middel bruger politikere til at forme et samfund. Politik handler om fordeling af værdier med gyldighed for et samfund, for nu at citere min daværende professor Erik Rasmussen fra Statskundskab i Aarhus. Det er politik, som har formet det danske samfund til det, som det er i dag. Derfor kræver det også politiske beslutninger og ikke mindst politiske visioner at forme fremtidens Danmark. Det gælder på internationalt og europæisk plan, og det gælder på national og på lokalt kommunalt plan.

Som person er jeg i høj grad den, som jeg er i dag, fordi lokalpolitikere i 1920'erne traf fremsynede beslutninger, som muliggjorde en social mobilitet for min far. Han er mønsterbryder. Det er hans søster og bror også. De kommer fra Nakskov, hvor de er vokset op i et fattigt hjem med en invalid, polioramt mor, min farmor, og en gammel far, som nok var glarmester, men som også havde været på valsen og derfor først var blevet gift som 50-årig. Ham har jeg aldrig kendt. Grunden til, at de alle fik uddannelse, var at de var godt begavede, og at der i familien var en positiv holdning til uddannelse. Min farfar og farmor så, at uddannelse var en vej til et bedre liv. Men det var også afgørende, at fagbevægelsen i Nakskov havde besluttet, at der skulle gøres noget ved uddannelsesmulighederne for arbejderklassens børn. Det skulle ikke være forbeholdt borgerskabets børn at få uddannelse på katedralskolen i Maribo. Derfor havde det socialdemokratiske styre i Nakskov i 1920'erne lavet en kommunal mellemskole og et kommunalt gymnasium, og de gav små kommunale studielegater, så der bedre blev råd til at fortsætte uddannelse. Derfor blev min far student i 1947, teologisk kandidat fra Københavns Universitet i januar 1953 og efterfølgende præst. Derfor blev min farbror lærer og min

faster Montessori-pædagog.

Den fortælling har været et pejlemærke for mig og været dannende i flere henseender. Den er min historie og dermed en del af mig. Men derudover har den også været vejledende for mit politiske og sociale engagement. Jeg er vokset op i et kristent hjem og har fået begreber som næstekærlighed og tilgivelse ind med modermælken. Men det har også været betydningsfuldt, at de livsvilkår, min familie har, i et eller andet omfang har været "givet" af andre. Derfor har der altid ligget et element af taknemmelighed til andre, til fællesskabet og til samfundet. Vi er ikke bare noget i kraft af os selv og vore egne præstationer, men også fordi andre mennesker har bidraget og måske kæmpet kampe på vore vegne. Senere har min oprindelseshistorie også bidraget til min forståelse af, hvad politik kan, og især hvilken betydning Socialdemokratiet og fagbevægelsen har haft.

Når nogle fremsynede lokale socialdemokrater kan tænke så langt, at jeg snart 100 år efter er den, jeg er, i kraft af deres politiske beslutninger, så kan politik noget magtfuldt og stærkt. Det er præcis den styrke og den fremsynethed, som jeg med min bog vil appellere til. Det danske velfærdssamfund står ved en skillevej. Hvis den nuværende udvikling fortsætter, vil Danmark om 20-25 år have mistet mange af de særlige kendetegn, som gør det danske velfærdssamfund meget anderledes end det engelske, franske, tyske, svenske, osv. Velfærdssamfundets centrale søjler er fællesskabsbaserede universelle løsninger, forholdsvis stor lighed og stor gensidig tillid. Sådan er det ikke i de fleste andre velfærdssamfund. Men det danske velfærdssamfund er på vej i en samme retning som de øvrige, og der skal træffes afgørende politiske beslutninger, hvis det skal lykkes at fastholde Danmark, som et særligt velfærdssamfund.

Fra udenforskab til fællesskab har undertitlen: Seks bidrag til et bedre velfærdssamfund. Det har den fordi der er seks kapitler med forskellige løsningsforslag, som er mine bidrag til en ny retning for det danske velfærdssamfund. Derfor har jeg også tilegnet denne bog til mit første barnebarn Eske, fordi jeg håber og tror på, at der er den politiske vilje til at sikre et Danmark om 25 år, som er lige så trygt og lige så socialt udviklende som det, jeg selv er vokset op i. Eske skal nok klare sig. Han er født på samfundets solside, men der er så mange, der bliver henvist til et liv uden de muligheder, som han vil få.

Deres vilkår og deres livsmuligheder skal øges, hvis Eskes Danmark fortsat skal være et særligt sted i verden. Det bedste ville selvfølgelig være at gøre verden bedre, men den opgave er meget stor – måske for stor. Det næstbedste er at vise, af man fortsat kan skabe særlige samfund i verden baseret på fællesskab, lighed og tillid.

Mange har bidraget til bogen. Særligt vil jeg sige tak til mine kritiske læsere: Direktør i Dansk Blindesamfund Rasmus Grue Christensen, direktør i Aarhus Kommune for Sociale forhold og Beskæftigelse Erik Kaastrup-Hansen og generalsekretær i Bedre Psykiatri Thorstein Theilgaard. Jeres bidrag har været med til at skærpe argumenterne, også når vi ikke var enige. Tak til politisk redaktør på Mandag Morgen Torben Andersen for de udfordringer, som dine interviews har stillet mig overfor. Mange andre har bidraget i form af faglige input, diskussioner og konkrete afprøvninger af argumenter. Det gælder ikke mindst mange af de fagligt dygtige medarbejdere, jeg har mødt i mit arbejdsliv. De ved det selv. Endelig en tak til mine børn, Johanne, Marie, Christian, Marie og Asger, samt mine svigerbørn Bjarke, Tatiana, Jacob og Selma for jeres udfordringer og diskussionslyst. Sidst men ikke mindst tak til min kone, Dorte Ågård. Hun er min første, sidste og bedste kritiker.

Knud Aarup